

وبینار آموزشی کشوری شماره دو

پیمایش عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر (استپس)

با حضور مدیران و ناظرین دانشگاهی

تاریخ برگزاری

۲۸ ام
شهریور

ساعت برگزاری

۸:۰۰ تا ۱۳:۰۰

مکان برگزاری

بستر اسکان روم

آموزش مازول‌های زیر:

- آشنایی با STEPS، اهداف، ساختار، اجرایی و شرح وظایف
- الزامات قراردادی، اداری، تجهیزات و لجستیک
- حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
- پرسشگری و اپلیکیشن پرسشگری و ارجاع به آزمایشگاه
- مراحل انجام تن سنجی

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

پژوهشگاه علوم خد و متابولسم
دانشگاه علوم پزشکی تهران

نهمین دوره پیمایش ملی عوامل خطر بیماری های غیر واگیر سال ۱۴۰۵

زمان اجرا: آبان و آذر ۱۴۰۵

مرکز تحقیقات بیماری های غیر واگیر، پژوهشگاه علوم خد و متابولسم
دانشگاه علوم پزشکی تهران

ماژول آموزشی شماره سه

نمونه گیری و مدیریت فرآیند شناسایی نمونه

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دفتر مدیریت بیماری های غیر واگیر

موسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

نمونه‌گیری در پیمایش استپس

مقدمه و اهداف دستورالعمل

اهداف

	1 تضمین انتخاب نمونه‌ها به صورت علمی، تصادفی و مطابق با طراحی چندمرحله‌ای
	2 یکسان‌سازی روش انتخاب سرخوشه و واحدهای پس از آن در مناطق شهری و روستایی
	3 ثبت دقیق و نظام‌مند اطلاعات خانوار و افراد جهت ایجاد فهرست واجدین شرایط
	4 انتخاب صحیح یک فرد از میان فهرست خوشه با روش تصادفی معتبر
	5 کاهش خطای انسانی و سوگیری با استانداردسازی مسیرهای جایگزین و خطا
	6 افزایش نرخ پاسخ از طریق پیگیری‌های منظم و تعامل حرفه‌ای با خانوارها

مقدمه

- ارائه‌ی فرآیند دقیق، عملیاتی، قابل تکرار و استاندارد برای انجام نمونه‌گیری در پیمایش ملی استپس
- در نظر گرفتن تمامی شرایط واقعی میدانی در مناطق شهری و روستایی و چالش‌های موجود
- ارائه مسیرهای خطا و راه‌حل‌های عملی جهت پاسخگویی به شرایط مختلف میدانی
- قابل استفاده برای پرسشگران، ناظران شهرستانی، ناظران استانی و تیم‌های مرکزی
- رعایت دقیق مراحل، سبب کاهش سوگیری، افزایش دقت برآوردها و بهبود کیفیت داده‌ها می‌شود

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری به مجموعه‌ای از واحدهایی اطلاق می‌شود که جامعه هدف را نمایندگی می‌کنند و نمونه‌ها از میان این واحدها انتخاب می‌شوند. یک چارچوب مطلوب باید نماینده‌ای کامل از جامعه مورد نظر باشد، به این معنا که همه افراد واجد شرایط باید فرصت برابر برای انتخاب شدن داشته باشند. همچنین، تمامی زیرگروه‌های ممکن از نظر سن، جنس و موقعیت جغرافیایی باید در آن لحاظ شده باشند. در این طرح، طراحی چارچوب نمونه‌گیری بر مبنای کد پستی ۱۰ رقمی محل سکونت افراد صورت می‌گیرد.

پس از مشخص شدن تعداد نمونه‌های شهری و روستایی برای هر استان، تعداد خوشه‌های مورد نیاز در هر بخش تعیین شده و سپس کدهای پستی ۱۰ رقمی مربوط به سرخوشه‌ها به عنوان چارچوب نمونه‌گیری در نظر گرفته می‌شوند.

تعریف واژگان در پیمایش استپس

خوشه و سرخوشه

سرخوشه

به اولین واحد مسکونی انتخاب شده جهت آغاز نمونه‌گیری اطلاق می‌شود.

خوشه (واحد اولیه نمونه‌گیری)

یک واحد جغرافیایی مشخص در شهرها و روستاها که از نظر موقعیت مکانی همگن بوده و به‌عنوان چارچوب انتخاب افراد مورد مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. در هر خوشه، هدف تکمیل نمونه با ۱۰ فرد واجد شرایط مطابق معیارهای ورود به مطالعه است.

شهری

روستایی

نقطه شهری/روستایی: نقطه شهری، منطقه‌ای است که دارای شهرداری باشد (تفاوت بین نقطه شهری و نقطه روستایی از داشتن شهرداری در آن منطقه، مشخص می‌گردد).

تیم پرسشگری: شامل یک آقا و یک خانم که توسط ستاد اجرایی دانشگاه بدین منظور آموزش دیده‌اند.

خوشه: در این پیمایش، خوشه به عنوان واحد اولیه نمونه‌گیری، یک واحد جغرافیایی مشخص در شهرها و روستاها تعریف شد که از نظر موقعیت مکانی همگن بوده و به عنوان چارچوب انتخاب افراد مورد مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. در هر خوشه، هدف تکمیل نمونه با ۱۰ فرد واجد شرایط مطابق معیارهای ورود به مطالعه است.

سرخوشه: به اولین واحد مسکونی انتخاب شده جهت آغاز نمونه‌گیری اطلاق می‌شود.

ناپاسخی: به فرد واجد شرایطی اطلاق می‌گردد که اطلاعات خانوار او ثبت شده و به صورت تصادفی جهت آغاز فرایند پرسشگری انتخاب شده است ولی به دلیل عدم رضایت و یا عدم حضور (بعد از چهار بار مراجعه) در مطالعه شرکت نمی‌کند.

بسته شدن خوشه: زمانی یک خوشه بسته می‌شود که تمام افراد منتخب (۱۰ نفر)، یا رضایت داده و همکاری می‌کنند و یا اینکه به عنوان ناپاسخی ثبت می‌گردند.

در این پیمایش به گروهی از افراد که خرج مشترک دارند و سر یک سفره غذا می‌خورند **خانوار** گفته می‌شود. این تعریف شامل افراد خویشاوند و غیر خویشاوندی است که به‌طور مشترک زندگی و هزینه‌های روزمره را مدیریت می‌کنند.

فردی در لیست افراد خانوار محاسبه می‌شود که در شش ماه گذشته ساکن این خانه باشد.

خانوار می‌تواند یک نفر باشد.

در این پیمایش، خانوار به عنوان واحد ثانویه نمونه‌گیری می‌باشد.

خانه‌های کوچک محل سکونت سالمندان یا دانشجویان نیز در صورتی خانوار محسوب می‌شوند که ساکنان آن طبق تعریف خانوار زندگی کنند؛ یعنی هزینه‌های زندگی را به‌صورت مشترک تأمین کنند، غذای خود را با هم و سر یک سفره بخورند و امور روزمره و مخارج را به‌طور **جمعی** مدیریت نمایند، بدون آنکه لزوماً بین آن‌ها رابطه خویشاوندی وجود داشته باشد.

نمی‌توانند وارد نمونه‌گیری شوند:

خوابگاه‌ها

سراهای سالمندان

سربازخانه‌ها

مکان‌های تجاری و سایر اماکن عمومی یا غیرمسکونی

نحوه انتخاب سرخوشه

شهری

سرخوشه‌های ارایه شده در نرم افزار

روستایی

روش نقطه شروع

روش نقطه شروع در روستاها (انتخاب سرخوشه)

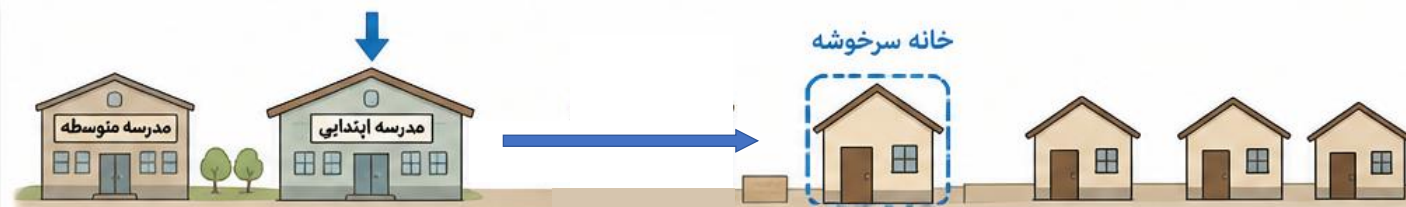
1 در صورت وجود مدرسه در روستا:

اولین خانه در سمت راست مدرسه به عنوان واحد سرخوشه انتخاب می‌شود.

2 در صورت وجود چند مدرسه:

انتخاب از میان مدارس ابتدایی انجام می‌شود و اولین خانه سمت راست مدرسه ابتدایی در نظر گرفته می‌شود.

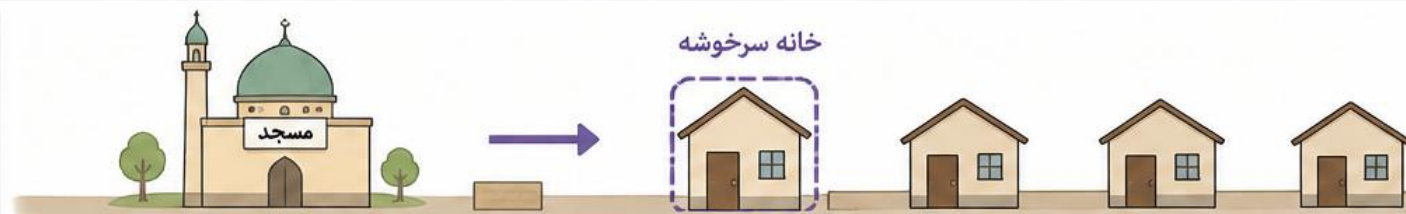
3 در صورت وجود چند مدرسه ابتدایی:

اولویت با مدرسه ابتدایی دخترانه است و اولین خانه سمت راست این مدرسه به عنوان خانه سرخوشه تعیین می‌شود.

4 در صورت نبود مدرسه در روستا:

اولین خانه سمت راست مسجد روستا مبنای انتخاب قرار می‌گیرد.

5 در صورت نبود مدرسه و مسجد:

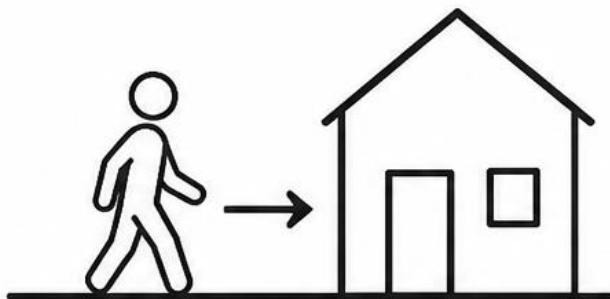
اولین خانه سمت راست جاده اصلی ورودی روستا به روستا به عنوان خانه سرخوشه در نظر گرفته می‌شود.

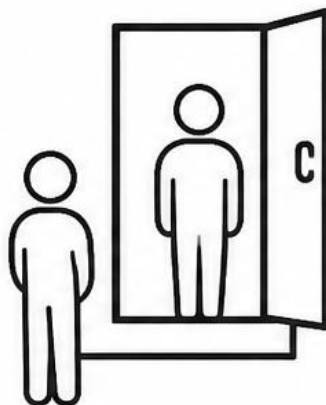
توجه: پرسشگر باید پشت به درِ منزل قرار گرفته و خانه سمت راست خود را برای ادامه پیمایش انتخاب کند.

در این اسلاید، برای ساده‌سازی نمایش فرایند، فلش به سمت راست تصویر نشان داده شده است.

1 مراجعه به سرخوشه

2 باز شدن درب

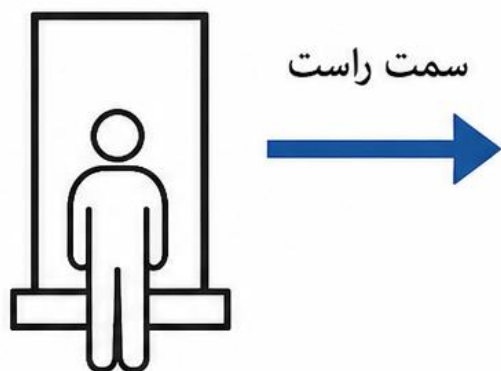

3 پشت به درب می ایستد

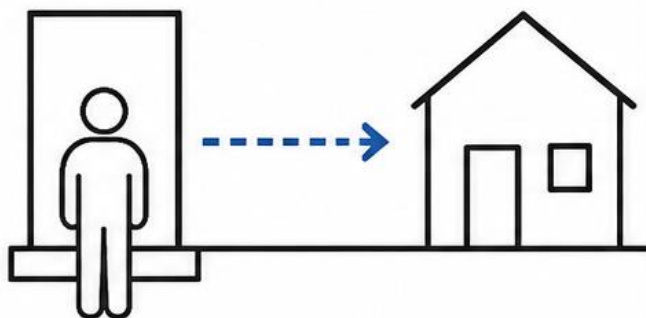

توجه: پرسشگر باید پشت به در منزل قرار گرفته و خانه سمت راست خود را برای ادامه پیمایش انتخاب کند.

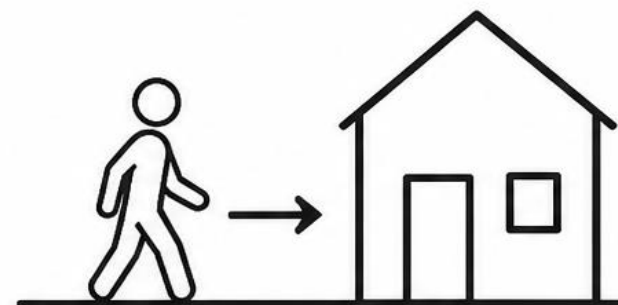
4 سمت راست را مشخص کنید

5 اولین خانه در سمت راست

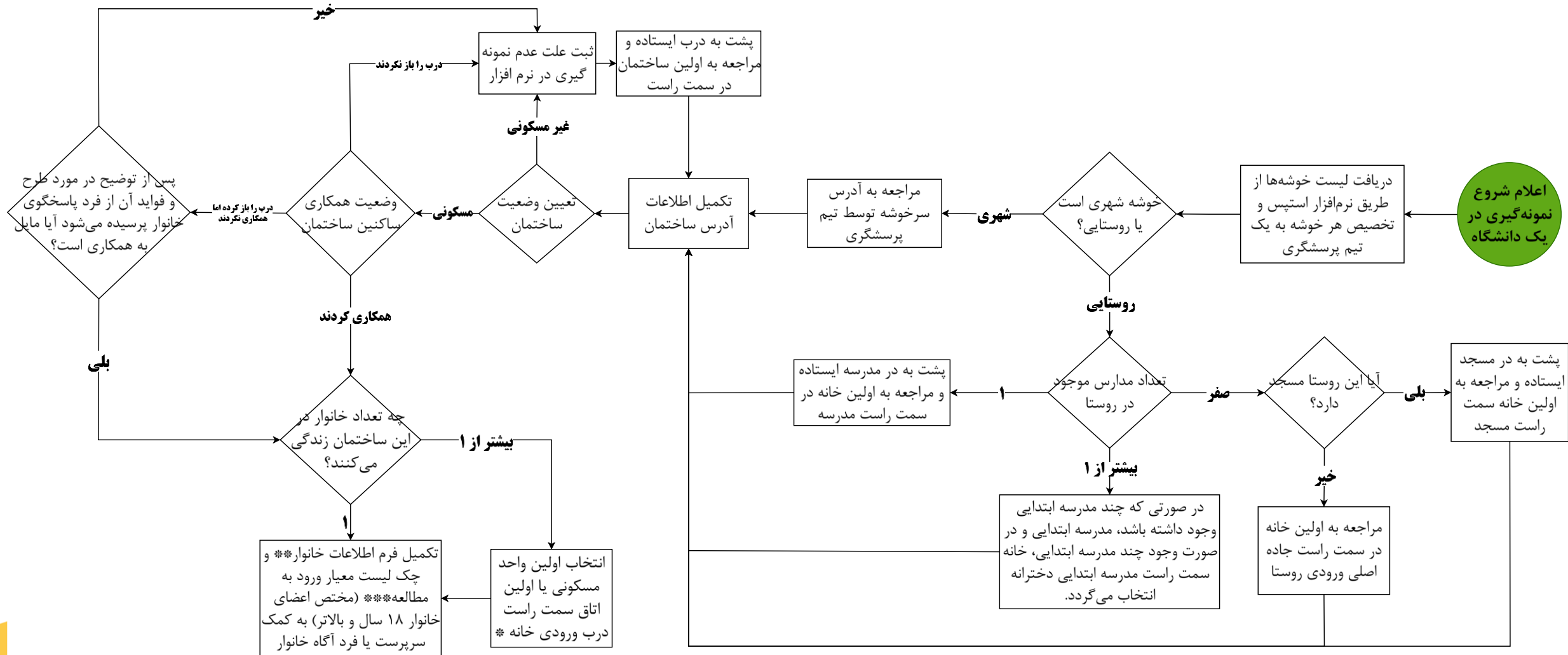

6 به آن خانه مراجعه کنید

در این اسلاید، برای ساده‌سازی نمایش فرایند، فلش به سمت راست تصویر نشان داده شده است.

فرایند نمونه‌گیری در پیمایش استپس ۱۴۰۵

قوانین مربوط به خانوارها در شرایط خاص

الف) چند خانواری با یک درب یا پلاک مشترک

خانواری انتخاب می‌شود که پس از ورود، اولین اتاق/بخش سمت راست را اشغال کرده است و فرم مشخصات اولیه خانوار برای آن تکمیل می‌شود. سپس سایر خانوارها نیز به ترتیب وارد نمونه‌گیری می‌شوند.

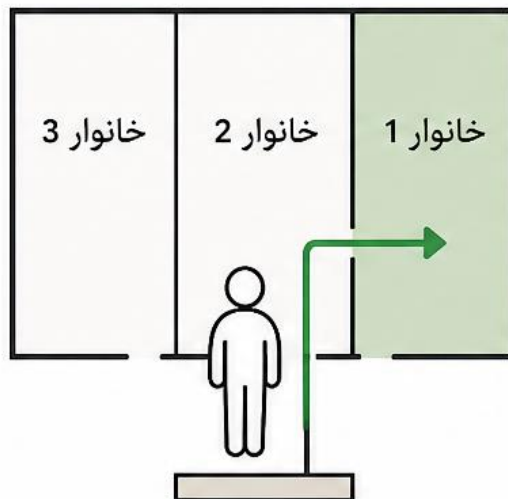
1

ورود به واحد با یک درب

2

پس از ورود، اولین اتاق یا بخش سمت راست را انتخاب کنید

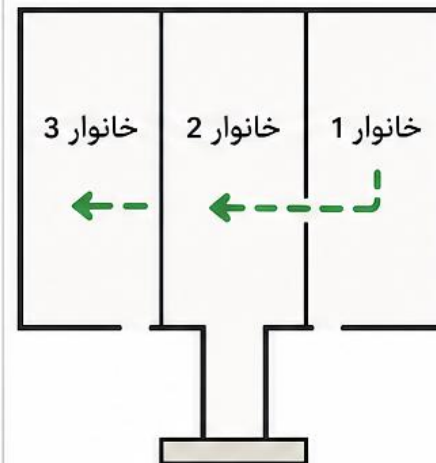
3

فرم مشخصات اولیه خانوار برای این خانوار تکمیل می‌شود

4

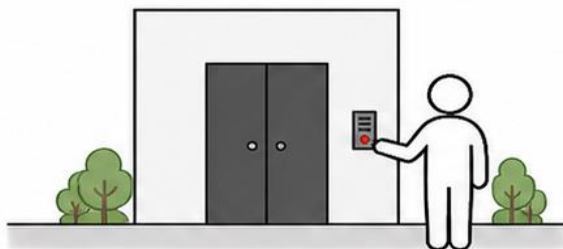
سپس سایر خانوارها به ترتیب وارد نمونه‌گیری می‌شوند

ب) قوانین ساختمان های چند طبقه

1

اگر کد پستی مختص ساختمان چند طبقه بود، زنگ اولین واحد ساختمان، واحد نمونه گیری این ساختمان محسوب می شود.

2

برای نمونه گیری ساختمان در صورتی که امکان هماهنگی با مدیر ساختمان / یا یک فرد مطلع در ساختمان / یا نگهبان وجود داشته باشد، می توان هماهنگی اولیه را انجام داد و نمونه گیری را داخل ساختمان به ترتیب پیش برد.

مدیر ساختمان

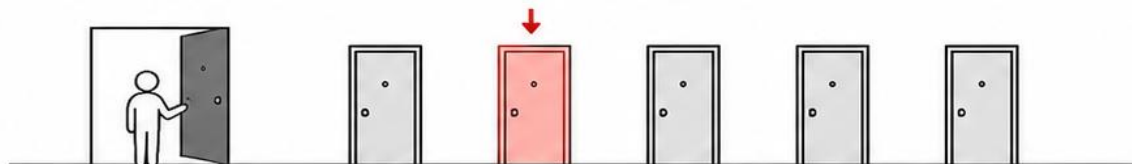
فرد مطلع

نگهبان

3

پس از ورود به ساختمان، نخستین واحد در سمت راست ورودی به عنوان اولین واحد مسکونی برای نمونه گیری انتخاب می شود.

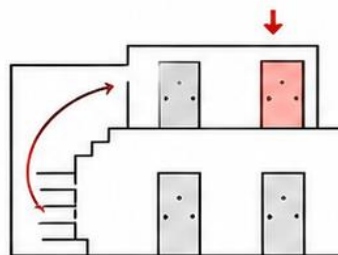

4

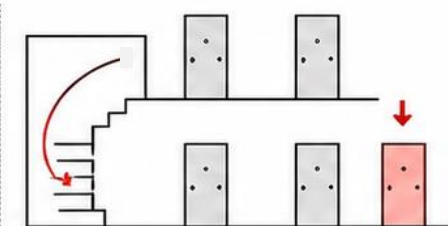
جهت انتخاب واحد بعدی:

اگر پلکان پادساعتگرد رو به بالا باشد:
نخستین واحد سمت راست در طبقه بالایی انتخاب می شود.

-- طبقه بالا
-- طبقه همکف

اگر پلکان پادساعتگرد رو به پایین باشد:
نخستین واحد سمت راست طبقه پایین انتخاب می شود.

5

در صورتی که ساختمان فاقد واحد مناسب در طبقات بالا باشد، پرسشگر باید از ساختمان خارج شده و پشت به درب اصلی ساختمان بایستد. سپس نخستین خانه در سمت راست ساختمان به عنوان خانه بعدی برای نمونه گیری انتخاب خواهد شد.

مشکلات احتمالی و راه حل‌ها

مشکلات رایج در بازدید میدانی و راهکارها

1

مشکل 1
عدم تطابق کدپستی
با نشانی واقعی

2

مشکل 2
سرخوشه غیرمسکونی
(اداری، تجاری، کارگاه)

3

مشکل 3
عدم مشارکت
اولیه خانوار

4

مشکل 4
فرد منتخب همکاری
نمی‌کند ولی فرد
دیگر مایل است

5

مشکل 5
غیبت مکرر
فرد منتخب

6

مشکل 6
چند خانوار در
یک واحد مسکونی

✓

راهکار

اولویت با نشانی واقعی؛
ثبت مورد در گزارش روزانه.

✓

راهکار

در این صورت پشت به درب ایستاده
و به اولین ساختمان در سمت راست
مراجعه می‌شود.

✓

راهکار

• معرفی رسمی با کارت شناسایی
• توضیح مزایای شرکت در پیمایش
(شامل تن سنجی و آزمایش رایگان)
• تأکید بر محرمانگی اطلاعات

✓

راهکار

جایگزینی مجاز نیست؛
فقط فرد منتخب
وارد مطالعه می‌شود.

✓

راهکار

• ثبت دقیق زمان‌های مراجعه
• انجام هماهنگی با مدیر شهرستان
• ثبت «ناپسختی» پس از طی مراحل
رسیدگی به افراد غایب

✓

راهکار

• شناسایی خانوارها به صورت مجزا.
• تکمیل فرم برای هر خانوار
به ترتیب تعیین شده در دستورالعمل

7

مشکل 7
نبود دسترسی اینترنت
یا اختلال نرم‌افزار

8

مشکل 8
نگرانی درباره
آزمایش خون

9

مشکل 9
اگر خانواده گفت
«وقت نداریم»
چه کنیم؟

10

مشکل 10
تجمع همسایه ها و
متشنج شدن فضا

11

مشکل 11
در خواست خانوار برای
شرکت بیش از یک نفر

12

مشکل 12
چنانچه در سمت راست
سرخوشه منزلی وجود نداشت
و زمین خالی بود چه کرد؟

13

مشکل 13
مکن است سرخوشه تخصیص داده شده
به یک تیم پرسشگری، مربوط به یک
منطقه غیرمسکونی (برای مثال منطقه
تجاری و بازار، منطقه اداری، منطقه
صنعتی و ...) باشد.

✓

راهکار

• ثبت به صورت آفلاین
• ورود داده‌ها بلافاصله پس
از اتصال به اینترنت
• اطلاع به پشتیبانی فنی پیمایش

✓

راهکار

• توضیح ساده درباره
فرآیند آزمایش
• اعلام بازه زمانی مراجعه
• تأکید بر رایگان بودن و
حفظ محرمانگی

✓

راهکار

زمان مناسب‌تر پیشنهاد دهید
(عصر یا آخر هفته)

✓

راهکار

توقف موقت کار
و اطلاع به مدیر شهرستان

✓

راهکار

توضیح دهید که طبق
طراحی مطالعه فقط یک
نفر مجاز است.

✓

راهکار

در این صورت پشت به در
خانه سرخوشه ایستاده و به
سمت راست ادامه می‌دهیم
تا در نهایت به یک خانه برسیم.

✓

راهکار

در این صورت توضیحات لازم به
مدیر شهرستان ارائه شده و جهت
گرفتن کد پستی جایگزین اقدام می‌گردد.
چنانچه حدودا 10 الی 15 ساختمان بعد
از ساختمان سرخوشه غیرمسکونی بود
می‌توان به گرفتن سرخوشه جدید اقدام کرد.

بایسپاس از توجه شما